

ZA TESTĘ KIRE ČJO JEMET TRSTJANSKĘ FRAZEMĘ V MAJHNEMO PARSTE

(Marija Malnar Jurišić, *Frazeologija govora Tršća u Gorskom kotaru s opisom govora i rječnicima*, Čabar, Ogranak Matice hrvatske, 2023)

Svojom prvom knjigom, naslovljenom *Frazeologija govora Tršća u Gorskom kotaru s opisom govora i rječnicima*, a objavljenom potkraj 2023. godine u nakladi čabarskoga ogranka Matice hrvatske, Marija Malnar Jurišić poziva nas da zavrismo gdje *se osjeća ko doma*. To je poziv da s njom istovremeno otputujemo u njezin zavičaj (Tršće) i u svijet njezina najdražega znanstvenoga interesa – svijet dijalektne frazeologije.

Sadržaj i struktura monografije nagoviješteni su i precizno sažeti naslovom. Podijeljena je na poglavlja – neobrojčena među njima, naslovljena *Riječ urednika*, *Predgovor* te *Transkripcija i kratice*,¹ kojima se monografija otvara, kao i *Literatura* i *Bilješka o autorici*, kojima se zatvara, uokviruju trinaest obrojčenih poglavlja, a ona, pojednostavnjeno rečeno, tvore dvije cjeline – dijalektološku i frazeološku.

¹ Dijalektološki znakovi u knjizi i u ovom prikazu pripremljeni su pomoću sustava za unošenje ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>) koji je u Znanstvenoistraživačkom centru SAZU u Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvio Peter Weiss.

Kratkim opisom zemljopisnog položaja i povijesti Tršća (kao dijela čabarskoga kraja i Gorskoga kotara općenito) te na nj nado-vezanim pregledom dosadašnjih (dijalektoloških) istraživanja govora čabarskoga područja (uvrštenih 2015. godine na Listu zaštićenih kulturnih dobara RH) i sažetim komparativnim prikazom značajki relevantnih za uvrštavanje u zapadni poddijalekt goranskoga dijalekta kajkavskoga narječja autorica je čitateljima pružila kontekst važan za razumijevanje dijalektnih značajki tršćanskoga govora, obradi kojih se posvećuje u poglavljima koja slijede. U drugom poglavlju, naslovljenu *Fonologija govora Tršća*, detaljno te sustavno opisuje i tumači suvremeni vokalizam, konsonantizam i prozodiju, a pritom se sustavno osvrće na inventar, realizaciju, distribuciju i porijeklo. Detaljan opis svih vrsta riječi (posebice onih promjenjivih), temeljen na pažljivo provedenim klasifikacijama, dostupan je u idućem poglavlju, naslovljenu *Morfologija govora Tršća*. Primjenjujući prokušane, dobro prihvaćene dijalektološke metode – primjerice, kombinirajući sinkronijski i dijakronijski pogled, obilno potkrepljujući tvrdnje primjerima (posebice onima koji se pojavljuju i u frazemskoj građi), postižući preglednost grafičkim prikazima i tabličnim pregledima – Marija Mal-

nar Jurišić udovoljila je zahtjevima struke. Pohvalu u procjeni svakako zaslužuju još dvije važne značajke autoričinih dijalektoloških opisa, kojima je doprinijela preciznosti opisa – 1) upućivanje na razlike među zaselcima istoga administrativnoga naselja (posebno u razvoju slogotvornoga *r*), 2) suvremeniji pristup, koji se jasno zrcali u mnogobrojnim komentarima kojima se upućuje na generacijske razlike u govoru (npr. u razvoju slogotvornoga *r*, diftongā, razvoju fonema *l*, sinkretizmu DLI mn., (ne)čuvanju značenja ‘iz’ prijedloga *uod*).

U četvrtom poglavlju, naslovljenu *Ukratko o dijalektnoj frazeologiji u Hrvatskoj*, izložene su osnovne teorijske postavke frazeologije (važne čitateljima laicima) te je sažeto prikazan razvoj hrvatske dijalektne leksikografije, pri čemu se posebno ističu najvažniji istraživači i njihova djela, a poglavljima koja slijede i sama će autorica potvrditi svoje mjesto među njima. Njime se ujedno otvara druga veća – frazeološka – cjelina knjige. Pogled u konkretan svijet tršćanske frazeologije čitatelju je omogućen već u petom poglavlju, naslovljenu *Analiza frazema*. Raslojen prikaz frazemskih inačica svjedoči o tom da nijedna jezična razina nije imuna na variranje. To je potpoglavlje umnogom podsjetnik na izloženo o generacijskim razlikama te različitu razvoju u

prvoj, dijalektološkoj cjelini knjige. Drugim potpoglavljem autorica na temelju klasifikacije uzorka građe pokazuje strukturnu raznolikost; utvrđuje pritom da prevladavaju frazemi sveze riječi, a detaljnošću u pristupu (izdvajajući, primjerice, u zasebnu skupinu dvorečenične i upitne frazeme te koristeći se suvremenom terminologijom, npr. *minimalni frazemi*) dokazuje dobro poznavanje teorije izložene u do sada objavljenoj frazeološkoj literaturi. Slijedi potpoglavlje u kojem se ilustrira mogućnost sintaktičke analize frazemā. U potpoglavlju naslovljenu *Iz semantičke analize frazema* pozornost se najprije posvećuje međufrazemskim odnosima (npr. sinonimiji, antonimiji, polisemiji), a zatim se interpretira simbolika najčešćih sastavnica tršćanskih frazema (npr. naziva dijelova tijela, naziva životinjskih i biljnih vrsta, sastavnica povezanih s religijom). Nacrt za konceptualnu analizu autorica je ponudila ustanovljujući dvije skupine: 1) frazeme koji se odnose na čovjeka (npr. izgled, stanja) i 2) frazeme koji se ne odnose na čovjeka. *Rasprostranjenost frazema* naslov je šestoga poglavlja, a ono svjedoči da i ova građa objedinjuje internacionalne frazeme, frazeme svojstvene skupini jezika, frazeme svojstvene cijelomu hrvatskomu jezičnomu sustavu te frazeme potvrđene samo u jednom njegovu

dijelu. U tom kontekstu posebno je vrijedno isticanje tzv. frazema lokalizama jer se njima obogaćuje hrvatski frazemski mozaik. Sedmim poglavljem, naslovljenim *Promjene leksika u dijalektnoj leksikografiji*, Marija Malnar Jurišić nudi uvid u mogućnosti leksikološkoga pristupa frazemačkoj građi – u jednom potpoglavlju podsjeća da je frazeme opravdano smatrati važnim jezičnim spomenicima jer (kao i imena) često čuvaju starinu (sastavnice im mogu biti arhaizmi ili historizmi, a određene su riječi katkad potvrđene/poznate jedino kao sastavnice frazema), a u drugom pozornost posvećuje inovacijama (te ih ponovno promatra u kontekstu međugeneracijskih razlika). Dok se u petom, šestom i sedmom poglavlju građa opisivala na temelju uzoraka (čime ona svakako služe kao metodološki modeli i poticaji za daljnje obrade i interpretacije), u ostatku frazeološke cjeline monografije građa se obrađuje u svojoj ukupnosti. *Rječnik frazema*, najopsežnije poglavlje ove monografije, obuhvaća građu prikupljanu među mnoštvom izvornih govornika i usmjerenim istraživanjem i usputnim bilježenjem tijekom višegodišnjega razdoblja. Njegovi rječnički članci sadržavaju, sukladno ustaljenoj frazeografskoj metodologiji, nadnatuknice, natuknice, značenja i oprimjerenja. Nadnatuknice su uspostavljene prema morfološkom

kriteriju (kao kanonski oblici riječi ili, rjeđe, višerječni izrazi), natuknice čine frazemi čije su sastavnice upravo nadnatuknice, a oprimgjerenja oslikavaju konkretnu upotrebu frazema u kontekstu. Frazevska je građa u svojoj ukupnosti obrađena i u *Rječniku istoznačnih i blisko značnih frazema*, no ondje je organizirana prema značenjima, čime se čitatelje upućuje na sinonimičnost, ali i nijanse važne pri slikovitom izražavanju i prenošenju životnoga iskustva. U njemu nadnatuknica pobliže određuje značenje, slijedi ju značenje (sročeno jednako kao i u prethodnom rječniku) te abecedno poredani frazemi s upravo tim značenjem.

Obama rječnicima prethode kraća poglavlja – *O rječniku frazema* i *O rječniku istoznačnih i blisko značnih frazema* – s jasnim objašnjenjima načela leksikografske obrade, koja imaju višestruku ulogu – 1) omogućuju sustavan rad samoj autorici, 2) upućuju korisnike kako se rječnicima služiti i 3) služe kao model zainteresiranim za samostalno prikupljanje i obradu građe.

Leksikografski doprinos ova knjiga daje još dvama poglavljima – *O Tršćansko-standardnojezičnome rječniku manje poznatih riječi (iz Rječnika frazema)* te *Tršćan-*

sko-standardnojezični rječnik manje poznatih riječi (iz Rječnika frazema). Manjim, aneksnim rječnikom, izrađenim prema pažljivo objašnjenim načelima, obrađuju se leksičke jedinice koje se pojavljuju u frazemima, a njegovim uvrštavanjem u monografiju autorica je pokazala da je u svakom trenutku istovremeno vodila računa o potrebama širega kruga korisnika i o leksikografskim uzusima.

Prikaz ove knjige mogao bih zaključiti malo prilagođenom mišlju Stevena Wrighta.² Kad bih rekao: „Čitao sam rječnik Marije Malnar Jurišić. Činilo mi se da je to dnevnik o ama baš svemu”, ne bih nimalo pogriješio. On: 1) odražava ogromnu ljubav (i autorice i Tršćanaca/*Trstjanu*) prema zavičaju, vlastitu govoru i kulturnoj baštini, 2) vjerodostojno oslikava tršćansku svakodnevicu – identitet, zanimljive živote domaćih ljudi, jedinstvene situacije, bogatstvo iskustva te odnos prema svemu što ih okružuje, 3) svjedoči o autoričinu neumornom (dugogodišnjem) radu, trudu, inspiraciji i motivaciji, ustrajnosti te znanstvenom razvoju obilježenu svestranošću s jedne strane te vjerošću domaćim temama s druge strane. Svaka stranica toga dnevnika otkriva nešto novo te mami čitatelja

² „Čitao sam rječnik. Činilo mi se da je to pjesma o ama baš svemu.”

da ga u jednom dahu pročitā do kraja i na kraju poželi još.

Pohvalama Mariji Malnar Jurišić za doprinos hrvatskoj dijalektologiji, frazeologiji te suvremenoj/jednojezičnoj/kajkavskoj/

goranskoj/dijalektnoj/frazeološkoj leksikografiji pridružujem iskrene zahvale što je sa mnom podijelila svoje iskustvo te, još važnije, što neprestano potiče *da se nigđer ne pazābmo mējnet po nāši!*

Joža Horvat

Autorska prava: © 2025 Autor(i). Ovaj je rad dostupan u otvorenom pristupu sukladno s licencijom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna.

Copyright © 2025 The Author(s). Open Access: This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.